

ELŐSZÓ

A *Népismereti Dolgozatok (ND)* porából megéledett sorozatának hatodik kötetét nyújtjuk át néprajztudományunk barátainak.

A Kriterion Könyvkiadó másfél évtizeddel ezelőtt azért vállalta a sorozat megindítását, hogy végre folyamatos és rendszeres közlési lehetőséget kínáljon a romániai magyar néprajzi gyűjtőknek és kutatóknak. Akkori tervünk szerint a kötetek kétévenként követték egymást: így jelent meg az 1976-os, utána az 1978-as, majd az 1980-as kötet. Közben a sorozat mind az olvasók széles táborában, mind szűkebb szakmai körökben oly nagy népszerűsége tett szert, valamint a közlésre érdemes dolgozatok annyira felgyűltek, hogy rátértünk évenkénti kiadására: az 1980-as kötetet az 1981-es követte. Ezt az ütemet azonban rajtunk kívül álló okok miatt nem tudtuk folytatni, s az ötödik kötet ismét csak két év múlva, 1983-ban hagyta el a sajtót – ám nemcsak késedelme, hanem jelentős cenzúrai megcsönkítése is mintha előre vetítette volna bizonytalan jövőjét.

A társadalom „homogenizálásának” az a terve ugyanis, amely a romániai nemzeti kisebbségek teljes felszámolását és beolvasztását tűzte ki célul, sorvadásra ítélte mindazokat a szaktudományokat és megtiltotta mindazoknak a szakmunkáknak a kiadását is, amelyek a nemzeti kisebbségek létéről tanúskodtak, s egyszersmind önismeretüket szolgálták és öntudatukat táplálták volna. A magyar helységnevek használatának 1985-től elrendelt tilalma a néprajzi munkák kiadásának egyébként is végét vetette, hiszen a földrajzi nevek minden nép alapvető szókincsének tartozékai, s így ezeket egy anyanyelvű szövegben – a kiadás feltételeként – más nyelvre átírni az *ND*-nek sem szerzői, sem szerkesztői nem vállalták volna.

Aligha sikerül valaha is számba venni azokat a romániai magyar néprajzi munkákat, amelyek az egyre fojtogatóbb légkörben el sem készültek, viszont hadd soroljunk fel – szerzőik betűrendjében – olyan kész kéziratokat, amelyeket a Kriterion az utóbbi évtizedben kiadói terveibe illesztett, ám a sajtóellenőrző szervek évről évre tovább halogatták, majd végleg visszautasították kiadásuk engedélyezését: András Irén *Gyimesi írott tojások* című gyűjteménye; Balázs Lajos *Csík-szentdomokosi lakodalom* és Csergő Bálint *Udvarhelyszéki székely kapuk* című monográfiája; Demény István Pál tanulmánykötete a hősi epikáról; Demény Piroska *Aranyosszéki népdalok* című gyűjteménye; Faragó József *Nemzetiség és folklór*, valamint *Hídverő folklór* című tanulmánykötete; Halay Hajnal–Szentimrei Judit *Torockói varrottások* című albuma; Kós Károly *Aspecte de etnografie maghiară din România* című, román nyelvű tanulmánykötete (ez kiszedve és betördelve, a nyomtatás küszöbén semmisült meg); Könczei Ádám *A mi táncházunk* című cikkgyűjteménye; Nagy Olga szerkesztésében a *Havadi hétköznapok* című falumonográfia, és így tovább.

Az *ND*-nek ez a köteté tehát hét évi kényszerű szünet után folytatja sorozatunkat. A hosszúra nyúlt várakozás idején némelyik – joggal

türelmetlen – szerző visszavette kéziratát, mások viszont bíztak a sorozat jövőjében, sőt újabb kéziratokat juttattak el a szerkesztőknek – köszönet a hitükért meg a hűségükért! Ilyenformán e hatodik kötet tanulmányai – a megjelenés reményében – túlnyomórészt évekkal előbb íródtak, sőt hármat közülük: a Ferenczi Istvánét, az István Lajosét és a Seres Andrásét már az 1983-as kötetbe is beillesztettük, ám a cenzor megtiltotta kiadásukat. Aki ez utóbbi tanulmányokat elolvassa, valamint fentebbi címjegyzékünket átnézi, hosszasan találgathatja” a tilalmak okait – azt viszont bizonyára megérti, hogy az utóbbi évtizedben a romániai magyar néprajzi kutatás és könyvkiadás legszerényebb folytonossága is kérdésessé vált.

Sorozatunk most visszazökken rendes kerékvágásába, a beküldött kéziratok sokasága miatt azonban egy részüket csak következő kötetekben tudjuk megjelentetni, amiért szerzőik szíves türelmét kérjük. Ugyanakkor ismét hangsúlyozzuk, hogy továbbra is várjuk mind a régi, mind pedig új munkatársak jelentkezését: az önkéntes és hivatásos, fiatal és idős, kezdő és gyakorlott néprajzosokat. Köteteinkben ezután is helyet kap minden népismereti téma, bármilyen klasszikus vagy modern szempontok szerint feldolgozva, azzal az egyedüli föltétellel, hogy ténylegesen hozzájáruljon hagyományos népi kultúránk teljesebb megismeréséhez.

Most pedig a jövőből a múltba tekintve, kegyelettel adózunk egy percet azoknak a tényleges és lehetséges munkatársainknak is, akiket sorozatunk megindítása óta a halál – nem egyszer pályájuk delén, sőt egész fiatalon – elragadott közülünk: Imreh Barna alsórákosi református lelkész; Kovács Dénes rajztanár, a Csíki Múzeum igazgatója, majd a Hargita Megyei Népi Alkotások Házának szakirányítója; Kovács Ferenc aradi magyartanár; Könczei Ádám magyartanár, a kolozsvári Korunk belső munkatársa; Markos András kolozsvári szociológus; Salamon Anikó, a Kriterion Könyvkiadó kolozsvári fiókjának néprajzos szakszerkesztője; Szabó Bálint nyárádszentimrei református lelkész, majd marosvásárhelyi tanár; Számadó Ernő érkeserüi író; Székely László római katolikus lelkész, majd temesvári történelem-földrajz szakos tanár, a néprajztudomány doktora; Tar Erzsébet balavásári magyartanár; Tarisznyás Márton történelemtanár, a Gyergyói Múzeum alapító igazgatója; Tóth Zsuzsa nagyváradi muzeológus; Vámszer Géza csíkszeredai, majd kolozsvári rajztanár; Végh Olivér kolozsvári vegyész-mérnök. Emléküket nemcsak szívünkben őrizzük, hanem hátrahagyott kézírataik kiadásával, valamint néprajzi munkásságuk ismertetésével és könyvészeti összeállításával is igyekszünk megszakadt életművüket néprajztudományunk vérkeringésébe kapcsolni.

1990. január

A SZERKESZTŐK